

Puheenjohtajan palsta

OTTO J. MÄKELÄ

Skepsis, korvavalo ja Julkisen sanan neuvosto

SKEPSIKSEN HALLITUKSELLE ehdotettiin vuoden 2012 aikana toistuvasti, että Huhuaa-palkinto myönnettäisiin kirkasvalokuulokkeita tuottavalle Valkee Oy:lle. Aiheesta tuli myös Yleisradion ohjelma MOT: ”Taru korvavalosta”.

Laite muistuttaa korvaan laitettavia äänentoistoon käytettäviä kuulokkeita, paitsi että niistä tulee valoa. Alustavasti ajattelimme, että kenties tutkimuksissa on löydetty uusi vaikutusmekanismi, jolla laite saattaisi toimia. Skepsiksen hallitus pyysi tuttuja yliopiston tutkijoita käymään läpi Valkeen tiedesivuillaan esittämät tutkimukset. Kävi ilmi, etteivät ne olleetkaan aivan sitä, mitä Valkee väitti.

Osa todisteina esitetyistä materiaalista oli vertaisarvioimattomia konferenssijulkaisuja, tehdyt tutkimukset olivat varsin kapea-alaisia sekä koehenkilöiden satunnaistamisen ja sokkouttamisen osalta erittäin puutteellisia. Kontrollien puute saattaa käytännössä tarkoittaa, että kyseessä on yksinomaan plasebo-vaikutus.

Tältä pohjalta Skepsis myönsi Huhuaa-palkinnon 2012 Valkeelle heikosti tutkitun terveystuotteen markkinoinnista todeten että tutkimustulosten pitää olla olemassa ennen terveystuotteita. Puutuimme lisäksi siihen, että tuotetta on markkinoitu myös yli Valviralle rekisteröidyn käyttötarkoituksen mm. mielialan vaihteluihin, masennukseen, uniongelmiin sekä lentomatrustajan vuorokausirytmien siirtämiseen. Kannattaa siis huomata, että palkinto ei ottanut kantaa siihen, toimivatko kirkasvalokuulokkeet – asiasta ei vaan ole riittävästi tutkimusta.

Vajaa vuotta myöhemmin tiedetoimittaja Marko Hamilo kirjoitti korvavaloista Suomen Kuvalehdessä 29.11.2013 (48/2013) tiedesivulla otsikolla ”Korvavalo ei vakuuta”. Hänen artikkelinsa kävi läpi samoja Valkeen sivuilta saatavia korvavalojen tutkimuksia. Hän totesi, ettei konferenssijulkaistussa Valkeen kaamosmasennustutkimuksessa kyetty erottamaan toisistaan oletettua valon

tehokasta ja plasebo-määrää, mutta Valkee silti onnistui markkinoimaan tuloksen medioille onnistuneena tutkimustuloksena. Hamilon mukaan kyseessä oli tiedevilppiä lähentelevä hypoteesin vaihtaminen kesken tutkimuksen, kun saadut tulokset eivät olleetkaan toivottuja.

Valkee kanteli artikkelista Julkisen sanan neuvostolle. Julkisen sanan neuvosto antoi 18.6.2014 jutusta Valkeen kantelun perusteella langettavan päätöksen 5447/AL/14. Päätöksen perusteluissa mainintaa Skepsiksen Huhuaa-palkinnosta pidettiin asenteellisuuteen viittaavana, mutta samalla viitattiin nimeämättömiin asiantuntijoihin, joiden mukaan Valkeen tilanteessa olisi tieteellisesti edelleen jotakin epäselvää. Näiden kahden perustelun samanaikainen käyttäminen on varsin erikoinen ratkaisu, josta voinee päätellä, että Skepsiksen hallitus ja Tieteellinen neuvottelukunta ei koostu JSN:n mielestä asiantuntijoista. Huhuaa-palkinnossa oli kuitenkin kyse nimenomaan asiantuntijatietoon perustuvasta päätöksestä, ei asenteellisuudesta.

Arvon Julkisen sanan neuvosto, emme jaa Huhuaa-palkintoa kevein perustein jonkinlaisena ideologisena mielipidevaikuttajana. Skepsis on tieteellinen yhdistys, joka sääntöjensä perusteella edistää kriittistä ajattelua, tieteellisen tiedon hankintamenetelmien opetusta sekä tieteseen ja järkeen perustuvaa käsitystä maailmasta. Olisi tieteellisesti erittäin kiinnostavaa, mikäli Valkee olisi tehnyt näin urauurtavan keksinnön, mutta he eivät edelleenkaan ole kyenneet todistamaan asiaa, vaan ovat keskittyneet tuotteensa myymiseen.

Skeptikko-lehti allekirjoitti JSN:n perussopimuksen vuonna 2012 ja sitoutui näin neuvoston ohjeisiin. Nykyään Skeptikko kuuluu JSN:n kannatusyhdistykseen Kulttuuri-, mielipide- ja tiedelehtien liitto Kultti ry:n jäsenlehtenä.